

Ölands vattenråd - verksamhetsinriktning 2023 och framåt.

Vision – mission - mål - arbetsmetoder - aktiviteter.

Bakgrund.

Syftet med dokumentet är att det skall utgöra en vägvisare för fortsatt arbete. Det bör fortlöpande utvecklas, och synpunkter är värdefulla och välkomna.

Ölands vattenråd bildades år 2010. Likt andra vattenråd kom olika intressen samman och bildade en styrelse. Den består av nyttjare, verksamheter med påverkan och från "naturvårdsorganisationer".

Denna sammansättning har varit konstant fram till det senaste verksamhetsåret. Den gemensamma inriktningen har varit att förbättra och vårda våra vattenförekomster, med utgångspunkt i EU:s vattendirektiv. Vattenråden bildades också som ett resultat av vattendirektivet.

Till skillnad från de flesta vattenråd har Ölands vattenråd ett helt landskap att befatta sig med. Det innefattar kustvatten, ytvatten på land och grundvatten. Detta ställer krav på både kunskaper och prioriteringar. Här kommer den översyn av verksamheten som vi haft på agendan sedan november 2021 in i bilden. Det normala är att ett vattenråd omfattar en vattenförekomst, som oftast är ett medelstort eller större vattendrag.

Under konferensen på Halltorp diskuterade vi vision, mission och mål. Anteckningar från detta möte är vad vi utgår från i fortsatta diskussioner. Nu behöver vi inför 2023 och kommande år staka ut färdriktningen framöver.

Vision, mission och mål.

Vision: Samverkan för Ölands vatten, gällande kvalitet, kvantitet och biologi.

Mission: Öka kunskaperna om Ölands vatten och driva på åtgärdsarbetet för bättre status på våra vattenförekomster genom dialog och samverkan med kommuner, myndigheter, näringsliv, ideella organisationer och medborgare.

Mål: Konferensdeltagarna föreslog också en rad mål som inte gallrades eller rangordnades. Målen kompletterades senare med arbetssätt och målgrupper, och gallrades något. De handlar främst om önskvärd vattenstatus och åtgärder i landskapet. Det är inget nytt och inget i grunden kontroversiellt.

Vattenmyndigheten som är vår medpart arbetar för minst god status i alla klassade vattenförekomster, vilket följer av EU:s vattendirektiv. Vattenrådets övergripande mål behöver också vara god status, i enlighet med vad vattenmyndigheten formulerar.

Målen bör ha sin utgångspunkt i *värden, nyttjande och problematik* i våra olika typer av vattenförekomster. Dvs. ytvatten (sjöar och vattendrag), grundvatten och kustvatten. Vi behöver också vara medvetna om olika åtgärders kostnadseffektivitet, nytta i förhållande till kostnad.

Det är viktigt att konstatera att allt vatten hänger fysiskt samman, mer eller mindre. All påverkan fortplantar sig nerströms och neråt i jordprofilen, förutom vid dämning. Vad som händer med ytvattnet på land är därför en nyckelfråga. Det bildar vattensamlingar ovan mark och grundvatten, fyller vattendrag och rinner vidare ut i havet. På land påverkas kvalité och kvantitet (fördelning) av de verksamheter som bedrivs där.

Kvarhållning av yt- och grundvatten. Vattenrådets tidigare uttalade fokus är att kvarhålla ytvatten (och därmed även bidra till grundvattenbildning). Detta är ännu mera giltigt nu när torrår avlöser torrår. En sådan inriktning bidrar också till de nationella miljökvalitetsmål som rör vatten, och i hög grad till god status enligt vattendirektivet (kvantitet och indirekt kemi och ekologi/biologi).

Åtgärder berör dikning, med direkt inverkan på grundvattennivåer och vattennivåer i vattendrag och våtmarker. Nyttan för samhället är odiskutabel. Primärt gäller det tillgång på dricksvatten och vatten för lantbruksdriften.

Det långsiktiga perspektivet med utgångspunkt från biologisk mångfald förtjänar dock lika stor uppmärksamhet.

Även hushållning med vatten är en mycket viktig fråga, som berör vattenrådets uppdrag, då (alltför) stora uttag påverkar förutsättningarna att nå god status. Ju torrare klimat desto viktigare.

Vattenkvalitet (yt- och kustvatten).

Sedan har vi direkt påverkan av vattnets kvalitet. Varken kvalitet eller kvantitet har ett värde i sig, utan för att detta påverkar levande organismer inkl. människan. En stor del av påverkan härrör från öns lantbruk. Den mest påtagliga effekten är ökad biologisk produktion i ytvatten på land och i kustvatten pga näringstillförsel. Detta missgynnar många växter och djur.

Åtgärder behöver inriktas på så god anpassning av gödsling till grödans upptag som är möjligt och odling av mindre torkkänsliga arter och sorter. Utöver detta återskapande av våtmarker (vattennivåer), som renar vattnet på dess väg mot havet och gynnar många arter som är beroende av vattensamlingar som livsmiljö och för reproduktion och födotillgång.

Grundvattenkvalitet

När det gäller grundvatten handlar påverkan främst om nitrat och bakterier från jordbruk och avlopp.

Fiske.

Fiske behöver också nämnas som påverkansfaktor. Den är (har varit) mycket stor när

det gäller bestånden av kustlevande fisk, vilket berör alla fiskarter. I synnerhet handlar detta om direkta och indirekta konsekvenser av det storskaliga trålfisket, som under de senaste 40 åren allvarligt påverkat den ekologiska balansen och utarmat fiskbestånd.

Övrig påverkan.

Helt utom vår kontroll är utsläpp och nedfall från alla nationer kring Östersjön, som genererar problematiska halter av olika ämnen i våra vattenförekomster.

Prioriteringar av mål rörande våra vattenförekomster.

Skall vi prioritera grundvatten, ytvatten eller kustvatten? Det som händer med ytvattnet påverkar grundvattentillgång, vattnets kvalitet och biologin i vattenförekomster på land och i kustvattenområden. Åtgärder med inriktning på ytvattenförekomster blir därför av särskild betydelse.

Skall vi peka ut prioriterade vattenförekomster eller ta tillfälle när det ges eller en kombination? Det kan vara rationellt att arbeta med sådana större vattenförekomster, där potentialen till förbättring är betydande. Problematik, värden och nyttjande är utgångspunkter.

Värden.

Vattenförekomster med betydande (potentiella) värden bör givetvis prioriteras. Dessa värden bedöms inte i relation till (aktuellt) nyttjande.

Nyttjande.

En vattenförekomst som har stor (potentiell) betydelse för samhället bör prioriteras.

Projekt som är nyskapande och som kan ges en tillämpning över betydande arealer bör tillmätas ett särskilt värde.

Arbetsmetoder/medel för att nå målen (utan rangordning).

Vi vill alla se mer verkstad ute i vårt landskap. Därför att det verkligen behövs.

Vattenrådets primära roll är att sprida kunskap, påverka och samverka. Att driva egna åtgärdsprojekt kan också vara värdefullt, om resurserna finns till detta. Nedan de punkter som konferensen listade.

- Samverka med alla som vill bidra. Vår styrka behöver vara kunskap, konkretion och den lokala kännedomen och förankringen. Detta är viktigt för att engagera medborgarna och för att legitimera vår röst gentemot berörda myndigheter. Regelbundna samråd med vattenmyndigheten och Länsstyrelsens vattendelegation, LRF, besöksnäringen, fiskarna, naturvårdsorganisationer mfl.
- Driva egna projekt. I andra hand finansiera externa projekt (sämre kontroll

över genomförande och resultat).

- Informera och öka kunskaperna. Främst hos aktörer med ansvar och inflytande. Dvs. i första hand verksamhetsutövare, kommunerna.....
- Fylla kunskapsluckor genom egna provtagningar och studier.
- Lobba för ändrade regelverk och finansiering som underlättar genomförande av åtgärder tillsammans med andra vattenråd och övriga aktörer. På regional och nationell nivå. Gäller även jordbrukspolitiken.
- Öka våra egna kunskaper och förbättra våra arbetsmetoder genom utbildningar/konferenser och kontakter med andra vattenråd.

Aktiviteter.

Det som redovisas ovan skall resultera i olika aktiviteter som leder till måluppfyllelse. Målen handlar i grunden om vad som behöver uppnås i enlighet med vattendirektivet, de nationella miljökvalitetsmålen och våra egna lokala mål, anpassade till våra unika förhållanden.

Aktiviteterna listas årligen i vår verksamhetsplan. Nedan redovisas olika typer av aktiviteter med förslag till ungefärlig fördelning och rangordning. De kan grupperas enligt följande: information, kunskapsförmedling, samverkan, åtgärdsarbete och interna aktiviteter som styrelsearbete, utbildningar och utbyten med andra vattenråd.

Siffror inom parentes är procentuell fördelning av tid. Siffror 1 till 3 är prioritet.

Information och kunskapsförmedling: (15%)

-medlemmar, intresserade och finansiärer (fb-gruppen o hemsidan)	1
-en bred allmänhet	3
-aktörer med ansvar och inflytande (främst verksamhetsutövare, kommuner och myndigheter)	2
-besvara remisser m.m.	2

Samverkan (möten och aktiviteter: (35%)

1

- med branschorganisationer som samlar lokala verksamhetsutövare
- kommunerna i frågor som är inom deras kompetensområde
- enskilda aktörer (verksamhetsutövare, markägare.....)

-myndigheter (länsstyrelsen, vattenmyndigheten mfl.)

Åtgärdsarbete (35%)

1-2

-som rör vattenförekomster med (potentiellt) höga värden och/eller viktiga för samhället (nyttjande) som är nyskapande och som kan ges en tillämpning för betydande delar av ön.

Internt arbete (15%)

2

styrelsemöten

arbetsgruppsmöten

utbildningar/konferenser

utbyten med andra vattenråd

Interna förutsättningar för framgång.

Arbeta för samsyn. Ha en fortlöpande dialog, och inhämta kunskaper.

Engagera fler personer med olika kunskaper och erfarenheter.

Tjänsteperson, gärna på 20% om finansiering kan klaras.